

สร้างชาติไทยได้ดังหวัง ต้องเริ่มสร้างที่เด็กไทยในวันนี้

ประเวศ วะสี

คุณภาพเด็กและเยาวชนคืออนาคตของชาติ

อนาคตของชาติอยู่ที่การธำรงบูรณภาพและคุณภาพของประเทศ

บูรณภาพและคุณภาพทำให้เกิดความเป็นปรกติ ความผาสุก แลความยั่งยืน

ร่างกายที่ขาดบูรณภาพ และคุณภาพย่อมไม่ปรกติ เจ็บป่วย วิกฤต ไม่ยั่งยืน ฉะนั้น ประเทศชาติก็เช่นเดียวกัน ถ้าขาดบูรณภาพและคุณภาพ ย่อมผิดปรกติ ป่วยวิกฤต และไม่ยั่งยืน มหาอุทกภัย ๒๕๕๔ เป็นตัวอย่างของการขาดคุณภาพของประเทศ ที่ก่อให้เกิดความทุกข์ยากและความเสียหายเหลือคณานับ

ประเทศจะธำรงบูรณภาพและคุณภาพไว้ได้เป็นเรื่องที่ยากนักหนา เพราะมีเหตุเภทภัยต่าง ๆ นานาที่จะทำให้เสียบูรณภาพและคุณภาพ แม้แต่ประเทศที่เรียกว่าเจริญแล้ว เช่น สหรัฐอเมริกาและยุโรปก็กำลังเสียคุณภาพทางเศรษฐกิจขนาดหนักอย่างไม่มีทางแก้ไข และคงแก้ไขไม่ได้ เพราะวิถีคิด วิถีชีวิต โครงสร้างและระบบ เป็นปัจจัยที่ทำให้เสียคุณภาพ อย่างเรื่องโลกร้อนก็คือการเสียคุณภาพของโลก ซึ่งจะก่อหายนะไปทั่วพื้นพิภพ

อนาคตของชาติและการพัฒนาคุณภาพเด็กและเยาวชน จึงเป็นเรื่องลึกซึ้งและยากที่จะมาพูดกันเล่นๆ หรือแสดงวาทกรรมกันอย่างผิวเผินทำนองคำขวัญวันเด็ก คงจะไม่สำเร็จประโยชน์ ถ้าเด็กๆ ลูกหลานของเราจะสามารถอยู่ในดินแดนแห่งนี้อย่างสันติสุขในอนาคต เราต้องคิดและทำกันอย่างจริงจัง

ประเทศใดประเทศหนึ่งจะธำรงบูรณภาพและคุณภาพของประเทศไว้ได้ ต้องมีปัญญาพอเพียง ถ้าปัญญาไม่พอเพียงก็จะระส่ำระสายและแตกสลาย

คนไทยจะต้องรู้จักแผ่นดินไทย และรู้ที่จะอยู่ร่วมกันอย่างสมดุล ระหว่างคนกับคน และระหว่างคนกับสิ่งแวดล้อม

การศึกษาสมัยใหม่ที่ดำเนินมา ๑๐๐ กว่าปีทำให้คนไทยไม่รู้จักแผ่นดินไทย เพราะเราเรียนจากการท่องหนังสือ ไม่ได้เรียนรู้จากความจริงของแผ่นดินและการอยู่ร่วมกัน เมื่อไม่รู้จักแผ่นดินไทย ก็ทำให้วิถีชีวิตและวิถีการจัดการบ้านเมือง ที่ไม่เป็นไปเพื่อการอยู่ร่วมกันอย่างสมดุล การเสียสมดุลไม่ได้มีแต่เรื่องสิ่งแวดล้อมเช่น ดิน น้ำ ป่า เท่านั้น แต่ประเทศยังเสียสมดุลทางเศรษฐกิจและสังคมอีกด้วย ประกอบกับระบบการเมืองการปกครองที่มีคอร์รัปชันและขาดสติปัญญาเป็นวิสัย รวมกันจึงเป็นวิกฤตใหญ่ประเทศไทย

วิกฤตใหญ่ประเทศไทยมีต้นตอมาจากระบบการศึกษาที่ไม่ถูกต้อง

การพัฒนาคุณภาพเด็กและเยาวชนคงทำไม่ได้โดยจับเด็กใส่โรงเรียนอย่างที่เคยทำกันมา

การค้นพบ “เชลล์กระจกเงา” ในสมอง (Mirror newcone) ช่วยบอกเราว่ามนุษย์เรียนรู้ได้ดีที่สุดจากการเห็นผู้อื่นปฏิบัติและร่วมปฏิบัติ ไม่ใช่จากการสั่งสอน ประเทศไทยเน้นการสั่งสอน จึงได้ผลน้อย

การใช้อำนาจกับการเรียนรู้เป็นเรื่องที่ขัดแย้งกัน

ประเทศไทยใช้อำนาจทุกแห่งหน พ่อแม่ก็ใช้อำนาจกับลูก ครูใช้อำนาจกับนักเรียน เจ้านายใช้อำนาจกับลูกน้อง การบริหารประเทศก็ใช้อำนาจจากบนลงล่าง (Top-down) ปัญหาจึงเกิดไม่พอ ประเทศจึงเป็นโรคพร่องทางปัญญา

การใช้อำนาจเป็นการใช้สมองส่วนหลังหรือสมองสัตว์เลื้อยคลาน ส่วนสติปัญญาและศีลธรรมนั้นอยู่ที่สมองส่วนหน้า ถ้าใช้อำนาจก็กระตุ้นสมองส่วนหลัง ศีลธรรมก็ไม่เกิด ถ้าเด็กๆ ได้มีโอกาสคิดเองทำเองก็จะกระตุ้นสมองส่วนหน้าทำให้เกิดสติปัญญาและศีลธรรม

ประเทศต้องเข้าเกียร์ใหม่

เปลี่ยนเกียร์จากเกียร์สมองส่วนหลังไปเป็นเกียร์สมองส่วนหน้า สติปัญญาและศีลธรรมจึงจะเกิดขึ้นคือ เปลี่ยนจากการสั่งสอนอบรมไปเป็นส่งเสริมการเรียนรู้ทุกแห่งหน

ที่บ้านพ่อแม่ต้องร่วมเรียนรู้กับลูก แล้วพ่อแม่ก็จะฉลาดขึ้น ลูกก็จะฉลาดขึ้น และเต็มไปด้วยความสุขทั้งพ่อแม่และลูก เพราะการเรียนรู้ทำให้มีความสุข

ที่โรงเรียนครูต้องร่วมเรียนรู้กับนักเรียน ครูก็จะฉลาดขึ้น นักเรียนก็จะฉลาดขึ้น และมีความสุขทั้งครูและนักเรียน และต้องไม่เรียนจากตำราเท่านั้น แต่ควรจะเรียนจากความจริงของชีวิตและสิ่งแวดล้อมเป็นตัวตั้ง

การเมืองการปกครองจะต้องเปลี่ยนใหม่ จากการรวบอำนาจไว้ที่ส่วนกลาง อันทำให้ทั้งชาติและชาติวิฤต ไปเป็น

- ชุมชนจัดการตัวเอง
- ท้องถิ่นจัดการตัวเอง
- จังหวัดจัดการตัวเอง
- กลุ่มจังหวัดจัดการตัวเอง

การจัดการตัวเองทำให้ต้องเรียนรู้และฉลาด ชาวชนควรเติบโตขึ้นท่ามกลางชุมชนที่จัดการตัวเอง ชาวชนก็จะร่วมเรียนรู้กับคนทั้งหมดในชุมชนที่ทั้งสนุก ทั้งทำให้ฉลาด ทั้งสร้างสรรค์ พร้อมกันไปในตัว ฮิลลารี คลินตัน เคยเขียนเรื่องการเลี้ยงลูกได้ว่า “It Takes a Village” คือต้องการชุมชนทั้งหมดที่เดียว ไม่ใช่พัฒนาเด็กอย่างปัจเจก

ฉะนั้น การพูดถึงการสร้างชาติด้วยการสร้างเด็ก เป็นโอกาสที่เราจะทบทวนเรื่องทั้งหมด เพราะเด็กไม่ได้ดำรงอยู่โดดๆ อย่างแยกส่วน สังคมเป็นอย่างไรเด็กก็เป็นอย่างนั้น เราต้องช่วยกันเปลี่ยนแปลงสังคมไทยให้เป็นสังคมแห่งการเรียนรู้ เรียนรู้จากการอยู่ร่วมกันอย่างสมดุล ทั้งระหว่างคนกับคนและระหว่างคนกับสิ่งแวดล้อม

ต่อเมื่อสังคมตั้งเป้าหมายว่าเราจะเป็นสังคมแห่งการอยู่ร่วมกันอย่างสมดุลขึ้นได้ และเป็นสังคมแห่งการเรียนรู้ คุณภาพของเด็กและเยาวชนของเราจึงจะดี